

Grażyna Kiliańska-Przybyło

"Teacher Cognition and Language Education. Research and Practice", Simon Borg, London 2006 : [recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 2,
293-295

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Omawiana pozycja wydawnicza jest bezspornie przydatnym narzędziem w pracy tłumacza, stanowi pomocne źródło weryfikacji tłumaczeń i choć wymaga korekty błędów jest próbą stworzenia pomocnej publikacji.

Analizując poszczególne rozdziały można odnieść nieodparte wrażenie, że tłumacz doczekał się godnej swojej uwagi pozycji wydawniczej. Leksykon jest źródłem inspiracji do poszukiwań możliwie najbliższych ekwiwalentów funkcjonalnych. A w razie wątpliwości dostarcza mnóstwo przykładów, możliwych kontekstów użycia terminów i tym samym pozwala zweryfikować efekty pracy nie tylko samego tłumacza. Stanowi on także przydatne narzędzie pracy krytyka przekładowego. Pojawienie się na rynku wydawniczym leksykonu jest odzewem na potrzeby tłumaczy i znakiem, że jakość w pracy tłumacza doczekała się odpowiedniej sobie rangi. Leksykon ukazuje ponadto subtelności językowe różnicujące polski i niemiecki system prawny.

Leksykon M. Pawęskiej stanowi również niezbędną pomoc dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych podlegających nowemu regulaminowi egzaminu. Umożliwia on samodzielną pracę nad tłumaczeniem, weryfikację własnej pracy i konfrontacji innych propozycji tłumaczeniowych oraz pozwala wzbogacić niewielkim kosztem warsztat pracy tłumaczy.

Powołując się na międzynarodowe doświadczenie zawodowe autorki jako absolwentki prawa na Uniwersytecie Warszawskim i w Ratyzbonie, stanowi ono dodatkowy atut i przekonuje do leksykonu jako spolegliwego źródła rozwiązań translatorskich i korekty tłumaczeń.

Martyna O c a l e w i c z

Simon BORG *Teacher Cognition and Language Education. Research and Practice.* Continuum, London 2006, 314 s.

Książka S. Borga porusza temat zależności pomiędzy sposobem myślenia nauczyciela a jego zachowaniem. Główną myśl książki najpełniej określa cytat: „Sposób, w jaki nauczyciele postępują, uwarunkowany jest tym, co myślą” (Clark i Singer 1977, za Borg 2006: 8). Dlatego też Borg (2006) wielokrotnie podkreśla konieczność spojrzenia na nauczyciela, jego rolę i działanie z innej perspektywy badawczej. Zamiast koncentrować się tylko na obserwowalnych zachowaniach nauczyciela, należy przede wszystkim zastanowić się nad przyczyną tych zachowań i przekonaniem nauczyciela, które te zachowania determinują.

Kluczowym pojęciem pojawiającym się w książce jest percepcja czy świadomość nauczyciela (ang. *teacher cognition*), definiowana jest przez Simona Borga jako zbiór indywidualnych przekonań, teorii osobistych nauczyciela, na który składają się wiedza teoretyczna i praktyczna oraz wcześniejsze doświadczenia

w roli ucznia i nauczyciela. Ta swoista filozofia nauczyciela jest w różnym stopniu usystematyzowana (np. może zawierać sprzeczne zasady lub zasady nieznajdujące odzwierciedlenia w teoriach nauczania). Jest ona także w różnym stopniu uświadamiana przez samego nauczyciela, który nie zawsze zdaje sobie sprawę z powtarzalności swoich reakcji czy działań. Według Borga, osobiste teorie nauczyciela wpływają w istotny sposób na decyzje i zachowania, zwłaszcza w odniesieniu do: sposobu planowania lekcji i modyfikacji planu, postępowania nauczyciela podczas lekcji, jego wiedzy, opinii i wartości czy też wyobrażenia o zawodzie.

Książka składa się z dziesięciu rozdziałów, z których pierwszy poświęcony jest początkom badań nad świadomością i postrzeganiem nauczyciela. Badania te zostały zainicjowane pod koniec lat 60., a przyczyniły się do tego trzy czynniki: rozwój psychologii kognitywnej, dostrzeżenie roli, jaką odgrywa nauczyciel w procesie dydaktycznym, oraz ograniczenia wynikające z poprzednich metod badania zachowań nauczyciela (metody ilościowe, obserwacja zewnętrznych zachowań nauczyciela i ich częstotliwości) (Borg 2006: 6). Rozdziały: II i III dotyczą, odpowiednio: różnic pomiędzy młodymi/niedoświadczonymi nauczycielami oraz osobami mającymi większe doświadczenie nauczycielskie. Warto podkreślić obszerny przegląd badań dotyczących obu grup nauczycieli, charakterystykę cech typowych dla osób o niewielkim stażu i tych z dużym doświadczeniem, jak również mechanizmów, które odpowiadają tym zachowaniom. Zależność pomiędzy własnymi teoriami i przekonaniem nauczyciela a sposobem nauczania gramatyki został omówiony w rozdziale IV. Może zaskakiwać fakt, iż decyzje dot. komentarza gramatycznego, jego roli i miejsca na lekcji, podejmowane są przez nauczycieli w oparciu o ich własne doświadczenia jako ucznia i nauczyciela oraz przekonania na temat oczekiwania uczniów, zamiast wiedzy teoretycznej nabytej podczas studiów czy kursu przygotowującego do wykonywania zawodu (Borg 2006: 122). Wyobrażenia o roli gramatyki i sposobie jej prezentacji przez nauczyciela są ściśle związane z tzw. świadomością językową nauczyciela, w tym również świadomością metajęzykową. Podejście do nauczania gramatyki zaś uwarunkowane jest znajomością, m.in. reguł i technik wprowadzania gramatyki, stosunkiem samego nauczyciela do błędu językowego oraz jego umiejętnością przekazu objaśnień gramatycznych. To, z kolei rzutuje znacząco na stosowane w klasie procedury nauczania gramatyki.

Rozdział V poświęcony został zależności pomiędzy percepcją a nauczaniem umiejętności czytania i pisania, zarówno w sytuacji, gdy język angielski jest językiem ojczystym, jak i drugim/obcym.

Natomiast rozdziały VI–IX przedstawiają metody badania teorii osobistych nauczyciela oraz charakteryzują dostępne narzędzia. Omówiono w nich m.in. techniki autoekspresji (*self-report* – rozdz. VI), komentarze werbalne (rozdz. VII), obserwacje (rozdz. VIII) czy refleksję poprzez pisanie (pisanie refleksyjne – rozdz. IX). Opis technik, poparty przykładami, poszerza wiedzę w zakresie możliwości prowadzenia własnych badań oraz pozwala uniknąć błędów. Książkę kończy rozdział zawierający model teorii osobistych nauczyciela (rozdz. X). Zaznaczono w nim również tendencje badań oraz postawiono pytania, na które warto znaleźć odpowiedzi, m.in. o różnice pomiędzy dobrym/efektywnym nauczycielem a tym

osiągającym mniejsze sukcesy, czy wpływ kontekstu klasy szkolnej na percepcję nauczyciela i stosowane przez niego praktyki.

Dużym atutem książki jest fakt, iż przedstawiono w niej szerokie spectrum badań przeprowadzonych na przestrzeni ostatnich 35 lat, co zwiększa wiedzę i świadomość czytelnika w zakresie procesów decyzyjnych nauczyciela, i w rezultacie jego zachowań w klasie. Obowiązkowa lektura dla osób zaangażowanych w proces kształcenia nauczycieli czy zajmujących się rozwojem zawodowym nauczycieli języków obcych, ponieważ podpowiada sposoby pracy z nauczycielami. Stawanie się nauczycielem jest procesem długofalowym, wymagającym zmiany myślenia, tzw. transformacji wewnętrznej z „ja jako uczeń” na „ja jako nauczyciel”. Zachowania zewnętrzne są odzwierciedleniem decyzji i sposobu myślenia nauczyciela. Autor podkreśla jeszcze jedną rzecz: bez zmian w myśleniu nauczycieli, bez uświadomienia im pewnych mechanizmów, bez przygotowania nauczycieli do refleksji nie jest możliwa zmiana w działaniu, a wszelkiego rodzaju kursy będą tylko krótkotrwałą prezentacją wiedzy nieprzyswojonej przez nauczycieli. W swojej książce Borg (2006) podpowiada zadania zwiększające świadomość nauczycieli i udziela wskazówek dotyczących tzw. dobrej praktyki.

Minusem natomiast jest zbyt duże skupienie na literaturze i badaniach anglojęzycznych. Borg (2006) pomija szerszy kontekst, np. brak badań nad innymi językami obcymi oraz brak przykładów krajów innych niż kraje anglojęzyczne. Warto wspomnieć, iż takie badania istnieją, w Polsce podobnymi problemami zajmowała się m.in. D. Werbińska (2004, *Skuteczny nauczyciel języka obcego*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna).

Grażyna K i l i a ń s k a - P r z y b y ł o

Urszula KANTORCZYK, Ewa KOMOROWSKA, Ирина ПАВЛОВНА, Татьяна МИХАЙЛОВНА ВЕСЕЛОВСКАЯ, (1) *Pragmatik von Aufforderungshandlungen im Deutschen, Polnischen und Russischen*, str. 228; (2) *Pragmatyka dyrektywnych aktów mowy w języku niemieckim, polskim i rosyjskim*, str. 220; (3) *Прагматика побудительных речевых актов в немецком, польском и русском языках*, str. 239. PRINT GROUP Sp.z.o.o., Szczecin-Rostock 2008.

Na rynku wydawniczym ukazała się pozycja już na pierwszy rzut oka nietypowa i wzbudzająca zainteresowanie – trzy tomy w jednym – czyli prawie ta sama książka w trzech wersjach językowych. Publikacja jest efektem prac nad projektem zajmującym się badaniami porównawczymi trzech języków: niemieckiego, polskiego i rosyjskiego. W pewnym momencie powstał pomysł stworzenia, jak określają same autorki, „pomocy naukowo-dydaktycznej, która odpowiadałaby komu-